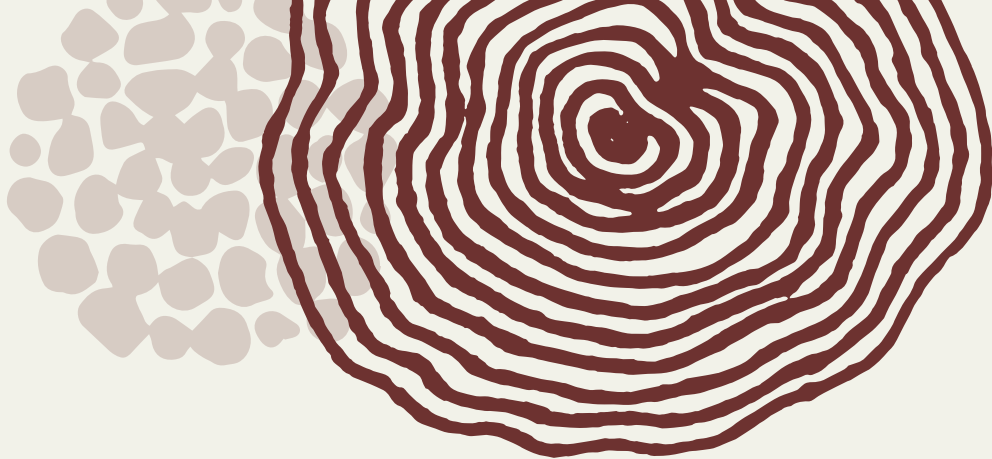

Interaktive koncerter

- folkeviser skaber liv og fællesskab på plejehjem

Isabella Castro Jørgensen
7. semester musikterapistuderende
Aalborg Universitet
icjo21@student.aau.dk

Esther Hiemstra Christoffersen
7. semester musikterapistuderende
Aalborg Universitet
eschri21@student.aau.dk

Den dramatiske historie i folkevisen *To Søstre* underholder og chokerer i gruppen, der løbende istemmer melodians faste gentagne frase "*ingen skal forglemme mig, når harpen begynder at synge*".

I denne artikel vil vi beskrive, hvordan vi med blot en harpe og sang brugte folkeviser til en interaktiv koncertoplevelse rundt på Aalborg Kommunes plejehjem. En koncertoplevelse, hvor borgerne både lytter til og tager aktiv del i musikken, med det formål at skabe en fornemmelse af fællesskab og synkronicitet.

I starten af musikterapiuddannelsen fandt vi hurtigt ud af, at vi delte en kærlighed til gamle folkeviser og de storslåede historier bag fortællingerne. Sammen har vi dyrket og udforsket visernes univers, hvor musikken har sat stemningen og bidraget til fortællingen. Med vores egen musikalske interesse og musikterapeutiske erfaring indenfor demensområdet faldt det os dermed naturligt at udvikle konceptet på vores projekt, da KORMA i efteråret 2023 eftersøgte kunstnere til at afvikle kulturoplevelser på plejehjem, aktivitetscentre og væresteder i Aalborg Kommune. Med deres støtte fik vi derfor mulighed for at rejse rundt i Aalborg Kommune i en uge og give mennesker på plejehjem en koncertoplevelse, de let kunne tilgå.

Fællesstuen er fuld af spænding, imens Isabella levende fortæller om to søstres skæbne; den ene er så misundelig på den anden, at det får grufulde konsekvenser. Isabella fortæller, at den ene søster bliver skubbet i vandet, så hun drukner. Dette er en stor overraskelse for borgerne, der udbryder "åh nej!" og "sikke dog noget!". Den druknede søster bliver af to spillemænd lavet om til en harpe, hvilket skaber forundring og genkendelse hos en borger, der peger på Isabellas harpe, og nikker bekræftende. Borgerne er nu fanget og interesseret i fortællingen, men den fulde historie må de vente med at høre.

Nu er det blevet tid til at lære sangen, og Esther demonstrerer den vigtige lille frase, som alle kan være med på. "Ingen skal forglemme mig, når harpen begynder at synge". Borgerne lytter nøje efter, og prøver ihærdigt at lære både ord og melodi i frasen. Esther sætter omkvædet i gang igen og igen, mens borgerne i fællesskab lytter og lærer af både Esther og hinanden. Isabella sætter tonerne an på harpen, og sangens dramatiske fortælling udspiller sig, imens beboerne lytter intenst og er klar, når Esther med store armbevægelser dirigerer borgerne ind i det kendte omkvæd.

Borgerne istemmer omkvædet i folkevisen To Søstre

Folkevisernes relevans på plejehjem

Det at synge folkeviser, mener vi, er en relevant genre for plejehjemsbeboere, både ældre og demensramte borgere, særligt på grund af visernes enkle opbygning. Versene er korte og består ofte blot af to linjer, og omkvædet er som regel en lille gentagen frase. Denne struktur gør, at melodien bliver gentaget mange gange, hvilket gør den forudsigelig, så man nærmest bliver lullet ind i sangens univers. Desuden kender den ældre generation ofte flere af disse folkeviser helt fra deres barndom. Som musiker skaber det også en frihed, hvor vi kan udtrykke os, da de simple melodier med få becifringer giver mulighed for, at vi selv kan sætte vores præg på musikken. Dette gælder både for sangeren, der kan udtrykke handlingen mere teatralisk, og for harpenisten, som har mulighed for at improvisere og understøtte den givne stemning, uden at skulle tage højde for komplekse harmonier.

Til koncerterne var borgerne ikke kun 'lyttere'. De var også en del af historiefortællingen, da vores repertoire bestod af en gentagen frase, som alle kunne synge med på. Denne frase, eller dette lille omkvæd, er, som tidligere nævnt, en elementær del af folkevisetraditionen, der bidrager til et rum for fællesskab, hvor alle er en del af sangen og historien, men uden at det kræver store musikalske eller kognitive evner, hvilket var særlig relevant for de borgere, vi mødte. For at alle var godt klædt på til sangene, fortalte vi altid først sangens historie og indøvede derefter det lille omkvæd, de skulle synge med på. På den måde oplevede vi at have mere kontakt til dem, da der ofte udspandt reaktioner fra publikum om historiens drama eller genkendelse til sangen. Vi mærkede et stort engagement fra borgerne både i forhold til at lære omkvædet i indstuderingsfasen og også under selve sangen, hvor de var opmærksomme på, hvornår det var deres tur til at synge.

Nye indsigter udenfor studiet

Projektet her gav os anledningen til at sætte nogle af vores kompetencer og erfaringer fra musikerterapiuddannelsen i spil i "den virkelige verden". Projektet var for os en måde at kombinere vores musiker- og musikerterapeutidentiteter, idet det kombinerer vores kunstneriske og terapeutiske evner i måden at udøve musik. Af musikerterapeutiske overvejelser var vi opmærksomme på at udvælge folkeviser, hvor den gentagne frase ville være overskuelig og opnåelig for borgerne at lære. Dette gælder sætningens længde samt musikkens melodiske og rytmiske strukturer, således at borgerne så vidt muligt kunne have en succesoplevelse. Vores evne til at omstille os og være nærværende til stede her-og-nu, viste sig at blive meget væsentlig. Vi oplevede mange forskellige plejehjem, hvor der var stor variation i antallet af borgere og deres funktionsniveau, mængde af personale samt indretning og miljø i rummet. På grund af denne store variation af borgerne og miljøet fra sted til sted, mener vi, at projektet er med til at give os en virkelighedsnær erfaring indenfor arbejdet som musikerterapeut. Vi oplevede, at visernes temaer kunne sætte følelser, tanker og minder i gang hos borgerne, som ofte gav anledning til fælles snak og refleksion om både viserne såvel som minder og anekdoter. Folkeviserne gav derved anledning til socialt samvær og fællesskabsfølelse, hvor borgerne kunne deltage på egne præmisser. F.eks. oplevede vi, at nogle borgere foretrak at lytte til musikken frem for at være syngende deltagende.

SET LISTE

- JEG GIK MIG UD EN SOMMERDAG
- AGNETE OG HAVMANDEN
- RAMUND
- DRØNTE MIG EN DRØM I NAT
- TO SØSTRE
- STILLE HJERTE SOL GÅR NED

Setliste med de seks udvalgte folkeviser

For os har det været en lærerig og spændende oplevelse at have frie tøjler til at skabe et projekt, hvor vi har kunnet kombinere vores musikalske interesse med vores musikerterapeutiske faglighed uden for studiets rammer. Det er vores oplevelse, at folkeviser er særligt relevante for ældre borgere/demensramte, da borgerne havde stort engagement og opmærksomhed på hele historiefortællingen og deres rolle i musikken. Vi synes, det var utrolig givende og meningsfuldt at kunne afvikle interaktive koncertoplevelser, og håber på at få muligheden for at gøre dette igen.

